

TANJA NIJMEIJER

Tanja Nijmeijer

Tanja Nijmeijer

Van guerrilla naar vredesproces

HOLLANDS DIEP

AMSTERDAM

2021

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Sebes & Bisseling Literary Agency te Amsterdam

© Tanja Nijmeijer, 2021

© Hollands Diep, Amsterdam 2021

© Omslagfoto: Vladimir Díaz Escobar (Boris Guevara)

Omslagontwerp: Peter de Lange, Amsterdam

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 5181 2

ISBN 978 90 488 5182 9 (e-book)

NUR 320

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ik heb alle namen vervangen door pseudoniemen, tenzij ik uitdrukkelijk toestemming heb gehad van de betreffende personen om hun eigen naam te gebruiken. Alleen in gevallen waarin de echte naam iets toevoegt aan het verhaal, heb ik het zo gelaten. De pseudoniemen uit de guerrilla heb ik in de meeste gevallen zo gelaten.

Ik wil graag enkele vrienden, vriendinnen en collega's bedanken die niet in mijn boek voorkomen, maar die op de een of andere manier een belangrijke rol hebben gespeeld in mijn reïntegratieproces:

Xiomara Martínez, Luisa Espitia, Cristian López, Manuel Ramiro Muñoz, Moritz Tenthoff, Laura Cardoza, Jairo Estrada, Camilo Serrano, Harold Ordóñez Botero, Oswaldo Mendoza, Orsola Casagrande, Stefano Mantovani, Alexandra Marín, Diego Martínez, Enrique Santiago Romero, Ever Fredy Mejía Arcila, Ronald Aicardo Lenis Ramírez, José Armando Hurtado Carabalí, Luis Carlos Collazos, Lennin & Emily.

Voor mam en Boris, die er altijd zijn

Er bestaat geen mogelijkheid om na te gaan welke beslissing beter is, want er is geen vergelijking. Wij maken alles zomaar voor het eerst en onvoorbereid mee, net als een acteur die voor de vuist een stuk speelt. Maar wat kan het leven waard zijn, als de eerste repetitie voor het leven al het leven zelf is?

– Milan Kundera, *De ondraaglijke lichtheid van het bestaan*

Voorwoord

Een mensenleven is een opeenvolging van beslissingen en consequenties. Wat door de een als radicaal en onbegrijpelijk wordt bestempeld, is voor de ander niet meer dan een logische reeks van gedachten en handelingen.

Mijn leven, dat ooit begon in het Twentse dorp Denekamp, eindigde bijna ergens in de jungle in het zuiden van Colombia, zo'n negenduizend kilometer van mijn geboortedorp vandaan. Midden in de nacht, een bijna volle maan en alleen, in mijn zelf gegraven schuilkuil, terwijl boven me tientallen bommen afgeschoten werden door de Supertucano-vliegtuigen die door de lucht raasden. Een gewonde kip kakelde luid, de sterke geur van buskruit hing over het kamp en maakte me duizelig. Het was een kamp waar honderdtien guerrillero's bivakkeerden, maar ik was alleen. Iedereen zat in zijn schuilkuil, zwijgend te wachten op de dood. Altijd als ik terugdenk aan dat moment, krijg ik weer dat gevoel van beklemmende eenzaamheid, veel sterker dan angst of paniek. Alleen sterven, of denken te gaan sterven, is misschien wel het summum van eenzaamheid. De zesduizend vierkante kilometer jungle die me omringden, bijna twee keer Overijssel, versterkten dat gevoel. De altijd aanwezige krekels waren opgehouden met tsjirpen, de jungle stond stil, de tijd stond stil. Ik was alleen.

Ik klemde mijn geweer tegen me aan en fluisterde zachtjes tegen mezelf: 'Dit was het dan.'

Soms worden we echter niet verrast door de dood, maar door het leven.

Hoofdstuk 1

Het moment waarop ik kon lezen kwam toen ik vier jaar oud was, op een warme zomeravond in Denekamp. Ik zat in kleermakerszit in mijn groen geschilderde ledikantje naar de tekeningen in een prentenboek te kijken. Onder de tekeningen stonden korte teksten, met letters die ik nog niet kende omdat ik pas dat jaar naar de kleuterschool zou gaan. Mijn ouders zaten buiten in de tuin met een glas wijn te genieten van het mooie weer.

Ik deelde mijn slaapkamer met mijn zus Marloes. Hij was in tweeën gedeeld door een enorme, witte kledingkast, die jarenlang getuige was van talloze kleine ruzietjes, woordslangen van landen, rivieren, hoofdsteden, vogelnamen die met een s of een p begonnen (waar ik dan stiekem *Libelles vogelalbum* van Marjolein Bastin bij pakte en altijd won), en talloze gesprekken over weinig.

Maar die avond was het stil.

Ik keek naar de tekeningen en naar de teksten eronder, geschreven in grote, vetgedrukte letters. En plotseling, als in een flits, begreep ik de woorden die er stonden, wat me een fijn, warm gevoel vanbinnen gaf. Ik rende naar het open raam en schreeuwde naar beneden: 'Ik kan lezen, ik kan lezen!'

Zelf was ik verrukt, mijn ouders waren vooral verbaasd. Volgens hun referentiekader zou ik eerst twee jaar naar de kleuterschool gaan, dan naar de eerste klas (later groep drie), en pas dan zou het leerproces van lezen en schrijven langzaam op gang komen.

Ze deden er aanvankelijk een beetje lacherig over toen ik in vlot tempo de teksten onder de tekeningen oplas; waarschijnlijk

dachten ze dat mijn oudere zus mij de teksten uit mijn hoofd had laten leren om hen in de maling te nemen. Maar toen ze een krant pakten en ik vlot, als een volwassene, zonder fouten de krantenberichten las, en vooral toen ik zonder problemen het woord ‘aquarium’ uitsprak, was het een feit en geen grap meer: ik kon lezen.

Vanaf dat moment las ik alles wat los en vast zat: kranten, tijdschriften, de liefdesromannetjes die ik op zolder vond, boeken uit de dorpsbibliotheek... Urenlang zat ik op de wc te lezen (de enige plek waar niemand mij lastigviel): *Ronja de roversdochter*, boeken van Godfried Bomans, de *Libelle*, de *Tina*, *De Dolle Tweeling*, *De Vijf* van Enid Blyton en later, toen ik twaalf was, *Inleiding tot de psychoanalyse* van Freud. Vaak leende ik vier of vijf boeken per week bij de piepkleine bibliotheek die Denekamp rijk was.

Mijn ouders vonden dat niet per se een positieve ontwikkeling, omdat ik totaal in de boeken opging en me niet in het minst bewust was van de wereld om me heen. Bovendien las ik veel 's nachts onder de dekens met een zaklamp.

Als mijn kleuterjuf een briefje meegaf voor mijn ouders, bijvoorbeeld een uitnodiging voor de ouders om cadeautjes te kopen en in te pakken voor Sinterklaas, niette zé dat zorgvuldig dicht, zodat ik het niet kon lezen. En dan was daar het grootste probleem toen ik eenmaal zes jaar was en naar groep drie ging: de verveling sloeg toe. Ik werd bijdehand, eigenwijs en onhandelbaar in de klas. Op een dag was juffrouw Marianne in een kikker veranderd door een heks, en ik was tot goede fee benoemd om juffrouw Marianne weer in juffrouw Marianne om te toveren. Maar ik vond het leuk om de juffrouw als een kikker in het rond te zien springen en te zien kwaken, dus weigerde ik om haar om te toveren.

‘Kwak, kwak, alstublieft, goede fee, wilt u mij alstublieft weer in mens omtoveren?’

‘Nee, mooi niet dus.’

‘Alsjeblieft, goede fee. Kwak, kwaaaaak!’

‘Nee!’

Ik sloeg mijn armen over elkaar en keek haar met minachting aan, terwijl ik een enorme voldoening voelde om de juf op haar hurken voor me te zien springen. Dit leverde me een hele morgen in de hoek staan op. Juffrouw Marianne leerde die dag dat macht in de handen van de verkeerde persoon leggen heel nadelig kan uitpakken.

Dat bijdehand zijn was een permanente bron van irritatie voor mijn vader, die vaak discussies beëindigde met ‘ja, toe maar’ of ‘t is wel goed met jou’. Alles wilde ik ter discussie stellen, overal moest ik argumenten voor horen en het was duidelijk voor mijn ouders dat ik advocaat zou worden als ik groot was.

De oplossing voor de verveling in de klas was niet een jaar overslaan, zoals de leraren aanvankelijk voorstelden. Dat leek mijn ouders geen goed idee, omdat ze vonden dat ik wat betreft emotionele ontwikkeling helemaal niet zo vergevorderd was. Uiteindelijk ging ik naar een leesgroep met kinderen van groep acht, terwijl ik me de rest van de tijd in mijn eigen klas bleef vervelen.

Groep vijf was de klas van meneer Pieter, een lange, magere man met een baard. Daar kwam ik binnenstappen toen ik acht jaar was, na de zomervakantie van 1984. Meneer Pieter zat op een tafeltje naast de deur om alle nieuwe kinderen de hand te schudden en te leren kennen. Toen ik aan de beurt was, vroeg ik: ‘Jij bent dus meneer Pieter?’

‘Ja, ik ben meneer Pieter.’

In plaats van hem de hand te schudden, haalde ik razendsnel uit en gaf hem een klap in zijn gezicht, zo hard als ik kon. ‘Die heb je nog tegoed van Marloes!’

Drie jaar eerder, toen mijn oudere zus bij meneer Pieter in de klas zat, was ze huilend thuisgekomen omdat meneer Pieter haar een klap in haar gezicht had gegeven. Ze was afgeleid door iets en kreeg niet mee wat hij van haar wilde. Hij herhaalde het, maar ze begreep gewoon niet wat hij bedoelde en hij had mijn zus in het gezicht geslagen. Het voorval had blijkbaar indruk op me ge-

maakt, want drie jaar later had ik nog steeds de volle overtuiging dat ik iets recht te zetten had.

Denekamp was in die tijd een relatief klein Twents dorp, waar ongeveer zesduizend mensen woonden. Een gedeelte van het dorp was protestants, zij gingen naar de eenvoudige Waterstaatskerk aan de Grotestraat, terwijl wij, de rooms-katholieken en de meerderheid in het dorp, naar de Sint-Nicolaaskerk gingen aan het Nicolaasplein in het centrum van het dorp; een kerk met veel meer versiersels. Tijdens de Reformatie in de zestiende eeuw was het grootste gedeelte van Nederland hervormd, maar er waren kleine gedeeltes van Twente en van Limburg rooms-katholiek gebleven; zo ook de boeren van Denekamp.

Protestanten en katholieken woonden kriskras door elkaar heen, maar het waren wel twee duidelijk gescheiden gemeenschappen, met hun eigen tradities en wereldbeschouwing. Wij hadden bijvoorbeeld onze paastradities, met het boomslepen, de traditionele mis als de boom eenmaal in het dorp aankwam, het boomverkopen door Judas en Iskariot, de Twentse paasliederen en 's avonds het paasvuur. Ook vierden we carnaval in februari, met carnavalsoptocht en grote feesten, en deden we mee aan de levende kerststal in december.

Toch deden we ook veel dingen samen als buurt, zoals nieuwjaarsrolletjes bakken, Oud en Nieuw vieren, verjaardagen, bruiloften en begrafenissen.

Iedere zondag moesten we naar de kerk, voor en na het eten moest het onzeverd en het weesgegroetje compleet gebeden worden; gewoonten die door mij en mijn zussen overigens vooral als vervelend werden ervaren. De uitdaging was om deze twee gebeden met zijn drieën tegelijk op te zeggen, zo snel mogelijk en met zo weinig mogelijk ingelaste adempauzes, die bovendien tegelijkertijd moesten vallen. Dit tot onmetelijke irritatie van mijn vader, die veruit de meest enthousiaste aanhanger van de Katholieke Kerk was in de familie. Hij moest ook met lede ogen aanzien hoe we

zaten te giechelen en ginnegappen tijdens de mis van onze Poolse pastoor, die de woorden 'heilige geest' uitsprak als 'geilige geest'.

Mijn moeder sprak voornamelijk Nederlands met een Twents accent, terwijl mijn vader meestal plat Twents sprak. Mijn vader was tamelijk in zichzelf gekeerd, met soms woedeaanvallen waarna hij dan mompelde 'goa em blokje om', volgens mijn moeder om even verlost te zijn van de vier luidruchtige en bijdehante vrouwen van het gezin. Mijn moeder was veel socialer dan mijn vader en was graag onder de mensen. Ze ging zwemmen met vriendinnen, zat op naailes en deed cursussen bij het Rode Kruis, terwijl mijn vader vooral een natuurgenieter was, die op zondag naar het bos in het Lutterzand ging trimmen en bijna iedere dag op de fiets zat. Heel lang ging ik op zondagochtend mee trimmen met mijn vader, zo rond mijn tiende jaar. Dat waren de momenten waarop ik voelde dat hij echt tijd had om mijn vragen te beantwoorden en naar me te luisteren. Dat duurde ongeveer tot ik een jaar of dertien was, toen mijn vader in mijn ogen echt uit de mode was en de dagelijkse taferelen alleen nog maar uit ruzie en irritatie bestonden.

Op het dak van de school klimmen, tennissen, basketballen, op het hek heen en weer lopen: we verzonnen allerlei spelletjes met de kinderen van de buurt. In de winter maakten we iglo's, sneeuwtunnels en gingen we schaatsen op de ijsbaan. In de zomer gingen we met groepjes naar het buitenbad in Denekamp en zo af en toe gingen we op zondag met de familie naar het golflagbad in Nordhorn (Duitsland), waar we langs het kanaal Almelo-Nordhorn naartoe fietsten.

In groep zes of zeven begonnen we een meisje uit de klas te pesten. Ik weet nog goed dat ik in de eerste en tweede klas (dus groep drie en vier) al een onverklaarbare hekel aan haar had: de manier waarop ze haar pen vasthield, de manier waarop ze iets door haar benen zakte als ze stond. Ik moet dan ook toegeven dat ik een van de aanstichters van het pesten was. Het werd op een gegeven moment zo erg dat het meisje twee maanden thuisbleef van school.

Waarom doe je zoiets? Toen ik eenmaal naar het vwo ging en later naar de universiteit, heb ik daar nog vaak over nagedacht. Soms kwam ik het meisje tegen in de trein of de bus; ze groette me dan met een schuwe blik. Het was duidelijk dat het pesten enorme schade bij haar had aangericht, maar op dat moment voelde ik, noch een van de andere kinderen van de groep, me daar schuldig over. Is de wreedheid van kinderen 'gewoon zo'? Waarom deed ik dat? Waarom leverde mij dat geen morele of ethische bezwaren op? En bij niemand van ons? Voortdurend werden we op het matje geroepen, werden er straffen en preken uitgedeeld om het pesten tegen te gaan, maar het enige wat ik me herinner is dat we daar giechelend naar luisterden en verongelijkt waren over het grote onrecht dat ons werd aangedaan als we weer eens moesten nablijven 'om over ons gedrag na te denken'.

Mijn trouwe metgezel in de dagelijkse spelletjes en toneelstukjes was mijn jongere zusje, Ellen. Samen speelden we vader-enmoedertje, schooltje, winkeltje, kappertje, buurvrouwtje, en we waren dol op poppen. Dag in, dag uit trokken we met elkaar op. Ik verzon verhaaltjes voor haar voor het slapengaan, we kropen 's ochtends bij elkaar in bed en gaven elkaar neuzen zoals Eskimo's dat doen. De relatie met Ellen was een stuk hechter dan met Marloes, mijn oudere zus. Die was veel ruwer, speelde vaker voetbal op straat, terwijl wij binnen schooltje speelden en met poppen in de weer waren. Ik was degene die de beslissingen nam, de belangrijkste rollen speelde en de bevelen uitdeelde. Ik had in die basisschoolperiode nog een sterke neiging de baas te willen zijn, maar dat zou later veel minder worden. Ellen was veel zachtaardiger dan ik en mijn bazige gedrag kon haar soms aan het huilen brengen, omdat de dingen precies zo moesten gaan als ik wilde. Niets kon me zo in woede doen ontsteken als een tegengeluid of een proteststem van mijn zusje.

Bijna alle kinderen uit Denekamp werden naar blokfluitles gestuurd als ze zo'n zeven of acht jaar oud waren. De lessen waren op

woensdagmiddag op de Denekampse muziekschool en de cursus duurde twee jaar. Daarna kon je een vervolginstrument kiezen als je dat wilde. Ik bleek talent voor muziek te hebben en koos orgel. Ik zou nog bijna twaalf jaar lang op orgelles zitten op de muziekschool. Ik begon met simpele walsjes, later begon ik erbij te zingen (het *Avé María* van Bach en Gounod) en enkele jaren daarna speelde ik muziek van *The Phantom of the Opera* waar we dan bij zongen met mijn zusje; ik was Christine en Ellen was het Spook. Ook speelde ik graag liedjes van Tori Amos toen ik een jaar of zestien was.

In groep acht kregen we de Cito-toets, om te kijken welke vervolgopleiding we mochten doen. De kinderen die 75 tot 100 procent scoorden mochten naar het vwo, met 50 tot 75 procent ging je naar de havo, een score van 30 tot 50 procent betekende de mavo en daaronder technische school. Een paar jaar eerder had Marloes een slecht resultaat behaald met de Cito-toets en dat was een drama geweest; ze had een van de laagste scores van haar klas en dat was natuurlijk een enorme domper voor haar zelfvertrouwen, dat op haar twaalfde jaar sowieso al niet erg hoog was, omdat ze gevoelig was en vaak twijfelde over dingen. Ze zou later met haar doorzettingsvermogen lbo, mavo, havo en toen hbo doorlopen en uiteindelijk maatschappelijk werkster worden, dus het kwam allemaal goed.

Ik scoorde 100 procent met de Cito-toets, ik werd voor de klas gesleept en iedereen moest voor me klappen. Die middag liep ik huilend naar huis. Ik weet niet meer precies waarom. Was het omdat ik het zielig vond voor mijn oudere zus? Omdat ik me ongemakkelijk had gevoeld toen de andere kinderen voor me moesten klappen? Of vond ik het ergens al onrechtvaardig dat een onderwijssysteem kinderen op hun twaalfde beoordeelt en classificeert al naargelang hun 'intelligentie'? Ik denk uiteindelijk het laatste, wat extra gevoed werd door de eerdere resultaten van mijn zus.

Mijn moeder, die zoals elke dag met warme thee en koekjes

aan tafel zat te wachten tot we uit school kwamen, zei toen ze mijn betraande gezicht zag met enige verbazing: ‘Da’s toch mooi?’ Verder werden er geen woorden aan vuilgemaakt.

Hoofdstuk 2

Op mijn dertiende brak er een nieuwe periode aan in mijn leven: ik ging naar het vwo, naar het Carmellyceum in Oldenzaal, een stad die ongeveer tien kilometer van Denekamp ligt. Dus na de zomer van 1990 gingen we iedere dag, weer of geen weer, om halfacht op de fiets naar Oldenzaal, met een groep van zo'n dertig scholieren uit Denekamp. We kwamen dan om halfnegen op school aan. In de winter ontvingen we de eerste les op de grond liggend met onze voeten tegen de verwarming, omdat die bijna bevroren waren als het een strenge winter was. In de lente en zomer waren die fietstochten heerlijk: tien kilometer heen en tien kilometer terug, zes jaar lang. Die beenspieren zou ik later nog hard nodig hebben.

Op mijn dertiende had ik ook mijn eerste baantje: reclamefolders bezorgen. Twee keer in de week na school hing ik een grote fietstas achter op mijn fiets, waar ik vijfhonderd folders in stopte. Ik moest die dan in vijfhonderd brievenbussen stoppen verdeeld over drie buurten achter de Churchillstraat. Mijn eerste 'echte' baantje was tuinieren bij de gemeente Denekamp toen ik vijftien was. In de zomer mochten de kinderen van mensen die bij de gemeente werkten twee weken tuinieren in het dorp, en daar kregen we dan een kleinigheid voor betaald. Er werkten daar alleen maar mannen, dus ik was nogal een bezienswaardigheid in de kantine. Ik moest samenwerken met Jos, een meneer die maar twee tanden had en die ik daarom zielig vond. Hij maakte grapjes die ik niet begreep, maar waar ik toch om lachte. De hele dag moesten we met de schoffel onkruid wieden, van acht uur 's ochtends tot vijf

uur 's avonds, wat mij vreselijke spierpijn opleverde, maar dat was alleen maar goed volgens mijn vader: doa woj hat fa.

Het was gebruikelijk om jongeren van een jaar of dertien naar de dansschool te sturen. Daar, bij dansschool Kolmschot in Oldenzaal, leerden we de foxtrot en de wals dansen. Het interessante daarvan was dat er op zaterdag een discotheek georganiseerd werd met normale muziek en we daar onze eerste slowdance meemaakten. Ik vond de jongens van mijn leeftijd natuurlijk lang niet interessant genoeg en werd daarom verliefd op een jongen uit 4 vwo, een hardrocker die wiet rookte, tot groot ongenoegen van mijn ouders. We hadden knallende ruzies over de jongeman, maar ik was tot over mijn oren verliefd, van die allesomvattende en wanhopige verliefdheden die alleen tieners voelen, en de verkering moest koste wat het kost worden voortgezet. Ik voelde me enorm onbegrepen door mijn ouders, want ik had het idee dat ik het zelf allemaal wel kon regelen. En eerlijk is eerlijk: ik was geen losbol en liet me niet meeslepen door mijn vriendinnen. Ik had heel duidelijk criteria over bijna alles: muzieksoort, kledingkeuze, wel of niet marihuana roken, hoe laat ik thuis wilde zijn, of ik bier wilde drinken. Maar ik wilde het allemaal zelf bepalen en ik wilde altijd *nét* iets verder gaan dan mijn ouders goed vonden.

In die periode werd het een gewoonte om al mijn ongenoegen op te schrijven in een dagboek. Daar was ik op mijn tiende al mee begonnen, maar nu werd het echt een gewoonte om dingen van me af te schrijven. Van zelfmoordgedachten tot problemen met mijn kuif die maar niet recht overeind wilde blijven staan: het werd allemaal opgeschreven. Voor mij was het een manier om mijn hart te luchten, dingen onder woorden te brengen en dan na te lezen, waardoor ik voelde dat ik grip op bepaalde situaties kreeg.

Vanaf 5 vwo kwam mijn leven in iets rustiger vaarwater terecht; we hadden een groepje van vijf vriendinnen die allemaal uit andere dorpen kwamen en met wie ik samen studeerde, muziek maakte en uitging. Mijn cijfers, die niet al te goed waren in die tijd, gingen

weer omhoog en uiteindelijk maakte ik in 1996 het vwo af. Mijn lievelingsvakken waren Nederlands, Frans, Duits, geschiedenis en muziek.

Ik had uiteindelijk besloten dat ik Romaanse Talen en Culturen zou gaan studeren aan de Universiteit van Groningen. Mijn eerste keuze was naar het Conservatorium te gaan om muziek te studeren, maar volgens mijn ouders zou ik dan een vreselijke toekomst tegemoet gaan zonder mogelijkheden om een baan vinden. Toen dacht ik nog even aan Russisch, maar uiteindelijk werd het toch Romaanse Talen, met als hoofdtaal Spaans. Groningen lag ongeveer drie uur reizen met de trein van Denekamp af, dus dat betekende dat ik een studentenkamer moest zoeken en op mezelf moest gaan wonen.

Na lang zoeken vond ik een kamer in een studentenhuus aan de Nieuwe Ebbingestraat, waar drie jongens en een meisje woonden. Het was een typisch studentenhuus boven een groentewinkel, waar hun motto 'RUST, REINHEID & REGELMAAT' op de voordeur geplakt was. Ik had een piepklein kamertje dat ik paars verfde. Ik voelde me verre van gemakkelijk onder deze studenten; ze waren Vindicat-vlot in de omgang, zelfverzekerd, luidruchtig, maakten grappen en sloegen liters bier achterover alsof het niets was. Van de eerste dagen herinner ik me vooral een algemeen gevoel van ergens bij willen horen, maar ik wist ook diep vanbinnen wel dat deze sfeer niets voor mij was.

De introductieweek van de studie Romaanse Talen en Culturen vond plaats op Terschelling. Ik vond het stiekem erg eng en voelde me heel onwennig, wereldvreemd en onbehouden tussen al deze gewiekste, zelfverzekerde mensen. Mijn Twentse accent werd enorm grappig gevonden door mijn medestudenten, waar ik op mijn beurt hartstikke verlegen van werd, dus hield ik liever mijn mond dicht.

Groepsactiviteiten ondernemen is nooit iets voor mij geweest. Toen ik een jaar of zeven was 'moest' ik op scoutingkamp en dat

voelde als een verplicht nummer. Opgewonden of blij, zoals mijn leeftijdgenootjes, werd ik helemaal niet van dat soort gezamenlijke ondernemingen. Ik was niet antisociaal, maar ik had er een hekel aan als er dingen opgelegd werden door volwassenen die besloten wat we moesten doen en ons als vee behandelden. Dat was niet veranderd toen ik eenmaal begon te studeren, maar ik ging toch mee naar Terschelling. Ik had ook wel in de gaten dat ik op een of andere manier aansluiting moest vinden, en dat dat zeker geen studentenvereniging zou zijn, dat had ik ook al lang besloten. Dus dan maar op introductiekamp.

Al op de veerboot naar het eiland toe kwam mijn redding opdraven, en ze heette Martha. Martha was 1 meter 85, grof gebouwd, had rood haar, sproetjes en de gratie en vlotte babbel die ik niet had. Ze nam het onmiddellijk voor me op toen mensen over mijn Twentse accent begonnen en had voor iedereen een weerwoord. Ik had heel sterk het gevoel dat ze mij in bescherming nam en was haar daar erg dankbaar voor. Ze hield er enorm van om de aandacht te trekken en kon soms erg intens zijn, maar meestal was ze gewoon grappig.

Samen gingen we in de weekends naar de kroeg, werden dronken, rookten zelfgedraaide Drum-sigaretjes (zo dun mogelijk, zodat we er zestig uit een pakje shag haalden) en praatten over kunst, muziek, geschiedenis, terwijl we exotische recepten kookten – soms met zijn tweeën, soms met andere studenten.

De eerste examenweek was een fiasco. Het ging allemaal zo snel; ik was net een beetje gewend geraakt aan mijn nieuwe levensomstandigheden en had niet goed beseft dat er een studieschema was en dat je – buiten de colleges om, die ik wel trouw bijwoonde – ook flink thuis moest studeren. Een paar dagen voor de examens kwam ik erachter dat ik te ver achter lag met Spaanse grammatica om het nog in te halen. Binnen een half trimester moesten er een enorme hoeveelheid werkwoorden in *presente*, *pretérito imperfecto* en *pretérito indefinido* uit het hoofd worden geleerd. Onmoge-

lijk, zoveel was wel duidelijk. Ook de inleiding in de Romaanse taalkunde en Spaanse filologie waren harde dobbers. Toen ik eenmaal begon met studeren en de laatste nachten doortrok met een thermoskan koffie op mijn bureautje, vond ik het ongelooflijk spijtig dat ik niet eerder was begonnen, want ik ontdekte dat deze studie precies in mijn straatje lag. De combinatie van taalkunde, letterkunde, cultuur en geschiedenis vond ik geweldig. Ik beloofde mezelf dat ik mijn studie niet weer zo zou verslonzen, vooral omdat ik elke maand geld moest lenen voor mijn studie én erbij moest werken.

Inmiddels was ik goede vrienden geworden met Vincent, een jongen die bij mij in huis woonde en die Nederlands studeerde. Hij had een vriendin, Janneke, met wie ik het ook uitstekend kon vinden. Al snel gingen we er veel met zijn drietjes op uit: Martha, Janneke en ik. Na ons eerste studiejaar werkten we vier weken voor een schoonmaakbedrijf en gingen daarna twee weken vakantie vieren in Italië. Al liftend reisden we van Milaan in zuidelijke richting: Florence, Rome en Napels. We overnachtten op campings, aten goedkoop en spaarden ons geld om alle musea en bezienswaardigheden te kunnen bezoeken. Na Florence kregen we een lift van een vrachtwagenchauffeur die het wel zag zitten om met ons te '*scopare*'. Na enige verwarring en een bijna-aanranding kwamen we erachter wat dat betekende en werden we aan de kant van de weg afgezet nadat een woedende Martha de man een rake klap in zijn gezicht had gegeven. We gingen met de trein verder.

Na mijn tweede studiejaar vroeg ik een Erasmus-beurs aan voor Spanje, die ik toegewezen kreeg. Ik zou een jaar lang aan de Facultad de Filosofía y Letras van de Universiteit van Granada gaan studeren. Ik had mijn kamer al onderverhuurd, maar de colleges in Granada begonnen iets later dan in Nederland, dus had ik nog even de tijd om mee te gaan op introductiekamp van Romaanse Talen en Culturen, als organisator. Daar leerde ik een eerstejaarsstudent kennen, Arjen, met wie ik het goed kon vinden en aan

wie ik uiteindelijk vroeg of ik misschien een paar dagen bij hem mocht logeren tot ik naar Granada zou vertrekken. Dat kon. Hij was een jaar of zeventien denk ik, intelligent op een leuke manier, en een beetje verlegen. Na een paar wijntjes op mijn laatste avond in Nederland, bij hem op de studentenkamer, bekende hij nog maagd te zijn en vroeg of ik hem wilde ontmoagden. Dat vond ik wel een leuk plan toen. We hadden er allebei geen flauw idee van dat ik guerrillastrijdster en hij televisiepresentator zou worden, en dat hij het – twintig jaar later – nodig zou vinden om het verhaal over zijn ontmoagding door Tanja Nijmeijer in het nieuws te brengen, tot groot ongenoegen van mijn moeder.

‘Ben jij nou werkelijk wel goed wijs? Weet jij wel wie dat is?’

‘Ach mam, dat was in mijn studententijd en bovendien jaren geleden. Wist ik veel dat-ie een BN’er zou worden?’

Ik kon er zelf niet echt over inzitten; door dat nieuwsbericht ontdekte ik *Zondag met Lubach*, waar ik nog steeds graag naar kijk.

En toen op weg naar Spanje. Het klonk allemaal erg stoer, maar toen ik eenmaal in Granada aankwam, waar ik niemand kende terwijl mijn Spaans na twee jaar studeren eigenlijk bijster slecht was, was het beangstigend. Ik had van tevoren geen kamer geregeld en nam een hotel in het centrum van de stad. Op lantaarnpalen en muren hingen briefjes met telefoonnummers erop van mensen die kamers aan studenten verhuurden, maar als ik belde en in mijn gebrekkige Spaans probeerde uit te leggen dat ik een kamer wilde, werd er negen van de tien keer opgehangen. En de tiende keer praatten ze zó snel aan de andere kant van de lijn dat ik geen idee had waar ze het over hadden. Ik werd er moedeloos van. Via via kwam ik aan het contact van een studentenvereniging die buitenlandse studenten hielp een kamer te zoeken, en uiteindelijk vond ik een kamer in een studentenhuus dat ik met drie vrome Spaanse meisjes deelde die met veelzeggende blikken lieten merken dat ik niet door hun rooms-katholieke filter heen kwam. In de weekends gingen ze naar huis op het platteland en bleef ik alleen

achter op mijn kamertje. Ik had enorm veel moeite om de lessen op de universiteit bij te benen; vaak nam ik ze op met een kleine cassette recorder en dan zat ik hele middagen een hoorcollege over bijvoorbeeld de geschiedenis van de Franco-periode neer te pen- nen, waarna ik alle onbekende woorden opzocht in de Van Dale Spaans-Nederlands.

De eerste paar maanden herinner ik me vooral als heel eenzaam; de muren vlogen soms op me af en mijn enige afleiding was lezen en Spaans leren. Ik vond het extreem moeilijk om vriendschap- pen te sluiten zonder de taal goed te spreken. Daarna kreeg ik een vriendje uit Granada die tamelijk goed Engels sprak; dat was een welkome hulp bij het Spaans leren. Aan het einde van dat jaar was mijn Spaans tamelijk goed geworden, en dat hielp me enorm toen ik later weer colleges ging volgen in Nederland. Al met al denk ik dat het jaar in Granada vooral heel leerzaam voor me was, in die zin dat ik op mezelf teruggeworpen werd en mijn zaakjes zelf voor elkaar moest zien te krijgen in een land waar ik de taal slecht sprak. Het was ook het jaar waarin ik atheïst werd. Ik volgde namelijk een vak dat ‘Geschiedenis van het Christendom 1 en 11’ heette. Hoe meer ik leerde over concilies, heilige drie-eenheden in andere religies en de manier waarop het christelijke geloof zich in de loop der eeuwen ontwikkeld had, hoe meer ik ervan overtuigd raakte dat het een interessante traditie was in de historische en culturele zin van het woord, maar dat het een menselijke ‘uitvinding’ was die vervolgens van mens op mens overgeleverd was en door econo- mische, politieke of morele redenen verder uitgegroeid was. De *profesor* van het vak raadde mij een boek aan in het Spaans van Pepe Rodríguez: “Mentiras fundamentales de la Iglesia Católica” (*Fundamentele leugens van de Katholieke Kerk*). Het werd mijn bijbel. Geloof was voor mij vanaf dat moment vooral een manier waarop mensen probeerden zin aan hun leven te geven en hoop te vinden in een chaotische en meestal onrechtvaardige wereld.

Hoofdstuk 3

‘Wat is uw naam?’

‘Hoezo naam?’

De mevrouw achter het tafeltje begreep niet dat ik niet begreep dat het nodig was mijn naam te noteren voor een busreis. Ik zuchtte en begon mijn achternaam te spellen. Toen ze me het ticket overhandigde, zag ik dat er stond: *Naimjer*. Ik bekeek haar rimpelige gezicht met de niet-begrijpende ogen; net die van een Engelse terriër. Haar foundation had zich in de talrijke rimpeltjes rond haar ogen verzameld.

Ik besloot mijn naam te laten voor wat-ie was, pakte mijn tas en stapte in de bus. Een dag eerder had ik al geleerd dat het in Colombia beter is om niet te veel vragen te stellen, en vooral niet te proberen alles volgens de regeltjes te doen, want dat wekte irritatie op.

Mij was verteld dat ik mijn legitimatiekaart nodig zou hebben voor een reis naar de hoofdstad. Die legitimatiekaart had ik enkele weken eerder bij aankomst in het land aangevraagd bij de vreemdelingendienst, maar nog steeds niet ontvangen. Dus was ik naar het hoofdkantoor gegaan, waar ik te horen kreeg dat de Chef Vreemdelingen zijn lunchpauze hield. ‘U kunt wachten tot hij terugkomt, over een uurtje of zo.’ Twee uur, een stuk of vijf bekertjes zwarte koffie en talloze sigaretten later vertelden ze me dat hij niet van plan was terug te komen. Bij nader inzien had-ie een dagje vrijaf.

Ik ontstak in woede, eiste dat ze hem onmiddellijk belden, dat ik op reis ging en dat ik een legitimatiekaart nodig had. Na een uurtje kwam de chef binnenstappen: ‘Wie is die Nederlandse?!’

‘Dat ben ik, *buenas tardes*.’ Ik grijnsde hem vriendelijk toe om goede wil te kweken, maar tevergeefs.

‘Luister es, *señorita*. Eens in de twee weken heb ik een extra middagje vrij en het is tamelijk vervelend, ook voor vrouw en kinderen, als ik gebeld word voor dit soort zaken. En de benzine die ik verbruik om hier te komen krijg ik niet gratis en voor niets, begrijpt u wel?’

Ik voelde op mijn klompen aan dat hij op geld uit was, maar besloot dat hij zijn dikke pens vast ook niet gratis en voor niets gekregen had en zette de tegenaanval in. ‘Ik wacht al weken op mijn legitimatiekaart en heb regelmatig gebeld, maar u bent er nooit. Nu ga ik naar Bogotá en heb het ding nodig. En nu u er toch bent, kunt u mij net zo goed de kaart meegeven, toch?’

De man liep rood aan van woede. ‘Wát, naar Bogotá?! Daar hebt u helemaal geen legitimatie voor nodig. Hoe kómt u erbij!’

Vanuit mijn ooghoeken zag ik de rest van het personeel grijnzend toekijken en ik besloot van tactiek te veranderen: ik, arme buitenlandse, die van de prins geen kwaad wist, dacht dat ik dat papiertje nodig had, kan ik het helpen, ik begrijp het soms ook niet zo goed allemaal.

Vijf minuten later stond ik buiten, mét legitimatiekaart.

Niet veel later reed de bus Pereira uit. De chauffeur had knetterharde *vallenato* opgezet, muziek van de Caribische kust, die meestal gaat over liefde, gezongen door een ietwat jankerige stem en begeleid door een accordeon, een tamboerijn en een *guacharaca*. Naast me aan het raam zat een boer, met zijn *ruana* (poncho) over zijn schouder geslagen, sombrero op zijn schoot. Zijn handen waren groot, met zwarte nagelriemen. In die handen hield hij een glazen potje met daarin, zag ik tot mijn afgrijzen, drie vogelspinnen. Ik kon mijn ogen niet van de vogelspinnen afhouden en de

kans dat ik in slaap zou vallen zag ik nu tot een minimum beperkt. Hij volgde mijn blik en glimlachte. Ik glimlachte terug.

Aan de andere kant van het gangpad zat een mevrouw met blond geverfd, perfect gekapt haar; ze hield een klein spiegeltje voor zich en beschilderde haar gezicht nauwkeurig. Ze had een lichtblauw mantelpakje aan, schoenen met hakken en een wit bloesje. *Estrato* vier of vijf, schatte ik. Wat voor de regering aanvankelijk een systeem was om de water- en energierekeningen te reguleren (hoe hoger je *estrato*, hoe hoger je rekening), was in de loop van de tijd bijna uitgegroeid tot een klassenindeling van de Colombiaanse maatschappij. *Estrato* zes waren de rijkste buurten, waar mensen in flats of huizen woonden die dag en nacht bewaakt werden door portieren; met sauna, zwembad, warm water, dienstmeiden, enzovoort. Daarboven bestonden mensen die nog rijker waren dan de allerrijksten, bijvoorbeeld de drugsmaffia, die in ostentatieve boerderijen met landgoederen woonden, met zwembad, een chauffeur in vaste dienst, bodyguards en wat dies meer zij.

Estrato een en twee waren de armsten, die in Pereira gewoonlijk dicht bij de rivier woonden, waar de kans op overstromingen groot was. Ze woonden met hun families in kleine huisjes van golfplaat, en hadden bijna nooit een vast salaris.

Ik mijmerde wat, terwijl het landschap zich voor mijn ogen ontvouwde; bergen met enorme koffiebonenplantages, bananenplantages, die naarmate we bergopwaarts gingen veranderden in dennenbomen en andere loofbomen, met af en toe een groepje *palmas de cera*, de 'nationale boom': palmbomen die een hoogte kunnen bereiken van wel twintig meter. Soms stonden er enkele armoedige huisjes langs de weg, en ervoor zat vaak een groepje mensen in smoezelige kleding, die even opkeken als onze bus langreed. Ik vroeg me af waar deze mensen van leefden.

Elke keer als we een groepje militairen tegenkwamen sloeg mijn hart eventjes over en dacht ik dat het guerrillero's waren. Ik wist nog niet dat die rubberlaarzen droegen. Ook wist ik nog niet dat

zij, als ze tevoorschijn kwamen, een wegversperring opzetten en iedereen aanhielden. Wel wist ik dat ik als buitenlandse een grote kans maakte om ontvoerd te worden, en dat idee vervulde mij met afschuw. Over die ontvoeringen stonden bijna dagelijks verhalen in de krant: mensen die urenlang in de kou door de bergen moesten lopen, opgesloten werden in een soort concentratiekampen en bedreigd werden met de dood. Als ze vrijgelaten werden omdat hun familie het losgeld betaald had, waren ze niet meer dezelfde als daarvoor, zo vertelde een moeder wiens zoon ontvoerd was geweest op de televisie: hij sliep niet meer na zijn ontvoering, was zwijgzaam en lachte bijna nooit meer. De tranen rolden over haar wangen terwijl ze haar relaas deed. Ik probeerde mijn hoofd leeg te maken en sloot mijn ogen.

Na vier uur rijden kwam de bus met een schok tot stilstand. Ik keek om me heen en zag niets dan een dichte, witte mist: we moesten hoog in de bergen zijn. De muziek klonk niet meer, de passagiers speculeerden met zachte stemmen wat er aan de hand kon zijn. Mijn hart klopte in mijn keel, ik begon te zweten en probeerde iets te zien door de mist heen, maar ik zag niets. Ik spitste mijn oren om te verstaan wat de mensen achter me zeiden, maar het ging allemaal te snel. Ik wist het plotseling zeker: in luttele seconden zou de guerrilla deze bus binnenstappen, ID-bewijzen vragen en deze oerstomme Nederlandse studente ontvoeren. Ik vervloekte mezelf: waarom had ik niet naar mijn moeder en naar al die anderen geluisterd?

In december 1999 had ik in de universiteitskrant gelezen dat ze een docente Engels zochten voor een school in Colombia, per half januari beginnen. Ik studeerde Spaans, was alweer een halfjaar terug in Nederland na een jaar als uitwisselingsstudent aan de Universiteit van Granada te hebben gestudeerd, en er was 'iets' in Nederland wat me niet helemaal aanstond. Zelf denk ik dat dat veel te maken had met mijn jeugd in een klein dorpje als

Denekamp, dat ik vaak als verstikkend had ervaren. Dit was mijn kans om ertussenuit te knijpen. Ik moest nog een stage doen en ik meende te weten dat Colombia in Latijns-Amerika lag, waar men Spaans spreekt. Een blik in de wereldatlas bevestigde mijn vermoeden: Colombia lag linksboven in Latijns-Amerika, grensde aan Venezuela in het oosten, aan Peru, Brazilië en Ecuador in het zuiden, de Grote Oceaan in het westen en de Atlantische Oceaan in het noorden. Ik meende weleens wat over Colombia op de televisie gezien te hebben en mijn eerste associatie was bruine kindertjes met dikke buiken. Maar aangezien ik geen televisie had en geen kranten las, wist ik verder niet zoveel.

Mijn stagebegeleidster in Groningen hielp me meteen uit de droom: docente Engels werd niet geaccepteerd als stage voor een studente Spaans. Logisch natuurlijk, maar nu ik eenmaal het idee in mijn hoofd had zitten, ging het er niet meer uit. Ik zei dat ik vast wel een soort onderzoeksproject op die school zou kunnen doen, bijvoorbeeld over de kwaliteit van het onderwijs, of anders een cultureel project met de kinderen van de school. Dat leek haar een redelijk voorstel, dus stelde ik als voorwaarde aan de directrice van de afdeling Engels van die school dat men mij stagebegeleiding moest geven en alle ruimte om een eventueel project te beginnen. Dat leek de directrice een geweldig plan.

Na enig wikken en wegen keurde mijn stagebegeleidster het project goed. Of ik wel wist dat in Colombia een guerrillaoorlog aan de gang was, zei ze nog. Dat er soms guerrillero's een bus in stapten en in het wilde weg iedereen neerschoten. Nee, dat wist ik niet. Maar ik dacht dat als kinderen daar gewoon naar school gingen, ik vast ook wel normaal zou kunnen leven. Met dit argument wuifde ik ook de bezwaren van mijn ouders en mijn omgeving weg. Pas toen ik erachter kwam dat voor Colombia een negatief reisadvies gold, begon ik me zorgen te maken en meer informatie te zoeken. Ik las dat er in Colombia al meer dan veertig jaar een burgeroorlog aan de gang was, tussen de regering en de Fuerzas

Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC), de revolutionaire strijdkrachten van Colombia. In de jaren negentig waren daar paramilitairen bij gekomen: rijke, rechtse grondbezitters die zagen dat de regering niet in staat was de rebellen te verslaan. Ze hadden het recht in eigen hand genomen.

Buitenlanders werd afgeraden om over land te reizen. Ik begon te twifelen of ik wel moest gaan, maar het visum was al bijna rond, een lening afgesloten, en ik was simpelweg niet in staat het idee uit mijn hoofd te zetten. Dus kocht ik een ticket en bedacht dat als het werkelijk zo verschrikkelijk was als iedereen beweerde, ik onmiddellijk het eerste vliegtuig terug zou nemen. Mijn moeder deed nog een laatste poging, belde de universiteit en zei dat het onverantwoord was om een student naar zo'n land te sturen. De mevrouw van het stagebureau stelde haar gerust en beloofde regelmatig contact met haar op te nemen.

Dus op 15 januari 2000 vertrok ik richting Latijns-Amerika. Ik vond het naar dat mijn ouders er zo op tegen waren, maar herinnerde me dat ze Spanje ook geen goed idee vonden en bedacht dat als ik altijd gedaan had wat zij wilden, ik nu in mijn geboortedorp zou wonen, getrouwd zou zijn en drie kinderen zou hebben. Na tussenlandingen in Londen, Barbados en Caracas vloog ik vierentwintig uur later boven Bogotá. Ik was doodmoe en op van de zenuwen. In het vliegtuig hoorde ik een Colombiaanse mevrouw achter mij tegen haar huilende baby'tje fluisteren: 'Stil maar kleintje, we zijn al bijna in Colombia, ons geweldige land.' Dat stelde me enigszins gerust, maar toen ik de lichten van die enorme stad zag met haar acht miljoen inwoners, zonk de moed me weer in de schoenen. Ik was opgegroeid in een dorpje, studeerde in een kleine stad en Amsterdam vond ik al enorm groot. Ik hield helemaal niet van reizen en van backpacken, van hotels zoeken, van nieuwe mensen leren kennen. Toch was de drang om weg te gaan uit Nederland erg groot; de reden daarvan is mij nog steeds niet helemaal duidelijk. Al van jongs af aan zei ik: 'Mammie, ik ga

niet in Nederland wonen als ik groot ben, ik zoek een ander land uit.' Maar in Spanje zat ik de eerste weken eenzaam en verdrietig op mijn kamertje, initiatiefloos, wachtend op het moment dat iemand mij zou willen leren kennen. Dat moment kwam natuurlijk niet, dus moest ik wel mijn eerste stuntelige pogingen doen om contacten te leggen, wat ik echt helemaal niet leuk vond. En nu zat ik weer in het vliegtuig...

In Bogotá moest ik een vliegtuig nemen naar Pereira, een kleine stad in wat in Colombia 'de koffieregio' wordt genoemd, maar het leek erop dat het laatste vliegtuig vol zat. Ik zag het helemaal niet zitten om een hotel te moeten zoeken en de nacht in Bogotá te moeten doorbrengen, en ik begon van vermoeidheid te huilen. Dat hielp: op het laatste moment werd ik in een vliegtuig gezet en een halfuurtje later landden we in Pereira. Het vliegveld stond vol met militairen die alle tassen doorzochten en iedereen ondervroegen. Ik kreeg de schrik van mijn leven. Zie je wel, dit is nou de oorlog: overal militairen. Toen ik aan de beurt was, was ik mijn Spaans vergeten. Ik murmelde wat over Engelse les geven en werd doorgelaten.

De school had een appartement speciaal voor buitenlandse docenten: estrato zes, met zwembad, sauna en portiers. De twee flatgebouwen waren omgeven door hoge hekken en alleen bij het hokje van de portiers kon je naar binnen. Ik bleek het appartement te delen met een Noord-Amerikaanse, Hillary, die het jaar daarvoor al lesgegeven had op de school.

Vanaf het eerste moment had ik een hekel aan haar. Ze sprak nauwelijks, en als ze praatte dan ging het over eten of over de domme Colombianen. Dat hier geen pindakaas te krijgen was en geen pindakaas-M&M's, of ik het eten van mijn thuisland niet miste, of ik alles ook '*so inconvenient*' vond hier. Ze bakte minstens twee taarten per week en bracht lange uren op haar kamer door. Soms kon ze met een neerbuigend lachje zeggen dat ik toch '*so European!*' was. Ze had nauwelijks vrienden gemaakt en ik vroeg

me af wat ze in godsvredesnaam in Colombia deed, maar durfde het haar niet te vragen.

De eerste paar dagen was ik erg moe en kon 's nachts niet slapen door het tijdsverschil. Ik stond meestal 's nachts om een uur of twee op, zette een kopje thee en liep een beetje door het huis te dwalen. In een van die nachten stond ik voor mijn raam naar de sterren te kijken, terwijl ik van een kopje thee nipte. Voor het busstation tegenover het flatgebouw stond een man. Plotseling kwam er een motor langs scheuren, met twee kerels erop. De achterste ging rechtop staan, haalde een wapen tevoorschijn en vuurde een stuk of drie kogels af. De man voor het flatgebouw zakte in elkaar en bleef onbeweeglijk liggen, in een steeds groter wordende plas bloed.

Ik stond te trillen op mijn benen, wist niet wat te doen. Ik wist niet wat het alarmnummer of het nummer van de politie was. Ik stond daar maar, een hele tijd naar het lichaam met de plas bloed te staren. Na twintig minuten arriveerde de politie, en het lijk werd met een wit laken bedekt. De volgende dag was er alleen nog een natte plek te zien waar ze de straat hadden schoongemaakt, en hoewel het 's nachts grote indruk op me had gemaakt, leek het de volgende dag alsof het een droom was geweest. Ik vertelde het aan Hillary, die me geruststelde en zei dat dat echt geen alledaagse gebeurtenis was, en zeker niet in deze buurt.

De week daarop moest ik beginnen met lesgeven, en tot dat moment had ik eigenlijk nauwelijks nagedacht over mijn Engels. De enige momenten waarop ik Engels had gesproken in mijn leven, was tijdens Engelse les op het vwo. Dat zou een probleem kunnen worden, en ik had ook geen enkele ervaring met lesgeven. Maar ik vertrouwde op de begeleiding en expertise van de school. Fout gedacht. Ik kreeg twee groepen toebedeeld, een van kinderen tussen negen en elf jaar, en een met pubers tussen vijftien en achttien jaar. Elke groep moest drie uur Engels per dag krijgen, en 'de boeken zijn er nog niet, maar begin maar gewoon'. Na de eerste paar weken was ik kapot.

Op de school zaten veel kinderen van rijke mensen uit Pereira. Zo nu en dan speelden dat soort mensen voor ouder, maar de dagelijkse opvoeding lieten ze aan kindermisjes over. De kinderen waren totaal onhandelbaar, hoewel ik er later pas achter zou komen hoe lastig precies. Om acht uur 's ochtends moest ik klaarstaan voor de bus, dan moesten we alle kinderen ophalen bij hun huizen en ik werd geacht de kids rustig te houden tijdens het halfuurtje rijden van de stad naar de school. In het begin deed ik echt mijn best, maar na verloop van tijd werd ik doof voor het geschreeuw en keek uit het raam, terwijl ik nadacht over van alles en nog wat, dagdroomde of simpelweg weer in slaap viel.

Na de eerste twee maanden had ik een soort routine te pakken: school van acht tot vier, naar huis, slapen, lessen voorbereiden en naar bed. Het lesgeven leek me iets beter af te gaan en ik vond het leuk om nieuwe dingen te verzinnen. Dat moest ook wel, want die boeken waren er nog steeds niet en ik werd door niemand begeleid.

Mijn redding waren de weekends. Leraren, burens, kennissen, nichtjes van kennissen nodigden mij als buitenlandse vaak uit op hun *fincas*. Dat zijn een soort zomerhuisjes buiten de stad, een uur-tje rijden, waar hele families in de weekends naartoe gaan om uit te rusten. Pereira lag midden in de koffieregio van Colombia: een landschap met uitgestrekte koffieplantages op glooiende heuvels, afgewisseld met een ongekennde diversiteit van bomen en planten en hier en daar witte, goed onderhouden boerderijtjes: de fincas dus. De hele familie, soms wel zo'n dertig man, moest mij dan leren kennen, want een buitenlandse als gast was een hele gebeurtenis. Ik vond al die aandacht wel leuk, lag lekker in een hangmat te luisteren naar verhalen over de geschiedenis van de provincie, legenden of soms de laatste roddels. Het verbaasde me elke keer weer hoeveel de Colombianen wisten over de geografie, de flora en fauna, de economie en de geschiedenis van hun land, en schaamde me over de povere kennis die ik had over mijn eigen land.

Vaak ging ik stappen met een groep van school, naar een discotheek of bar, waar men mij salsa en merengue wilde leren dansen, maar na enkele lachwekkende pogingen gaf ik het dan op en ging aan een tafeltje *aguardiente* zitten drinken, wat letterlijk 'heet water' betekent: een soort jenever. Ik had een jongen uit India leren kennen die mij introduceerde in de wereld van de cocaïne: een hele ontdekking. Het kostte maar tienduizend pesos (zo'n drie euro) per gram en daar kon je de hele avond mee doen.

Al met al vermaakte ik me opperbest. De oorlog was ver weg, ergens op het platteland, en hoewel het journaal elke dag weer berichtte over ontvoeringen, soms massamoorden en gevechten tussen guerrillagroepen en paramilitairen, maakte ik me niet echt druk. Ik zette meestal gewoon de tv uit. Maar na verloop van tijd begon ik me voor de politieke situatie te interesseren. Ergens werd ik toch nieuwsgierig van al het nieuws en het feit dat ik gewoon in hetzelfde land woonde waar dat allemaal zomaar gebeurde. Ik had inmiddels begrepen van mijn nieuwe vrienden dat de guerrilla 'slecht' was: zij ontvoerden mensen, moordden hele dorpen uit en zaten tot over hun oren in de drugshandel. De paramilitairen waren ook 'slecht', maar ietsje minder, want zij vielen de guerrilla aan om zichzelf te verdedigen. Het verschil tussen guerrilla en paramilitairen was dat de guerrilla tegen de staat vocht en de paramilitairen vóór de staat. De meningen verschilden over de mate waarin het staatsleger samenwerkte met de paramilitairen: volgens sommigen was het een preventieve strategie van de staat om de opkomst van links tegen te houden, voor anderen was het een autonome groep van grootgrondbezitters die het recht in eigen handen hadden genomen omdat de staat dat niet kon of niet deed. Het was in ieder geval wel duidelijk dat het een groepering was die gedoogd werd door de staat; gevechten tussen paramilitairen en staatsleger waren een uitzondering. Ik had alleen één vraag: als de guerrilla slecht is en geminacht wordt door de hele bevolking, waarom kozen dan zoveel Colombianen voor een bestaan

als guerrillero? In het jaar dat ik in Colombia aankwam, telde de FARC zo'n twintigduizend man. Daarnaast was ook het Ejército de Liberación Nacional (ELN) actief, het Nationaal Bevrijdingsleger, met zo'n achtduizend man. Het antwoord op die vraag was dat de mensen die bij de guerrilla gaan meestal domme boeren zijn die verder geen bestaansmogelijkheden hebben en daar in ieder geval eten en kleding krijgen.

Dat vond ik geen bevredigend antwoord. Niemand riskeerde toch zijn leven voor een beetje voedsel en wat kleren? Mijn nieuwsgierigheid was gewekt, maar als ik eenmaal iemand had weten te verleiden tot een gesprek over het onderwerp, werden mij vaak persoonlijke verhalen verteld over het ontvoerde achternichtje of overgrootvader, mensen die niet meer naar hun fincas konden omdat de guerrilla in het gebied actief was, en altijd met de waarschuwing toch vooral niet over land te reizen in mijn eentje, want de guerrilla ontvoerde bij voorkeur buitenlanders.

In die tijd leerde ik op school de wiskundelerares wat beter kennen, Antonia. Ik had weinig contact met de docenten, want de meesten waren een stuk ouder en praatten over hun kinderen, het huishouden en hun echtgenoten, en dat waren nou niet direct mijn interesses. Hoewel ik in de pauzes met hen praatte en lachte, ging het niet veel verder dan dat. Op een dag nodigde Antonia mij en Hillary uit om het weekend erop naar de thermale baden van Santa Rosa te gaan, met haar zoontje, haar zus en diens echtgenoot. Hoewel ik tot op dat moment niet veel contact met haar had gehad, leek ze me wel sympathiek. Ze was klein, mollig, had dik, zwart haar en een scherpe blik. Het viel me vooral op dat ze nooit make-up droeg, in tegenstelling tot de meeste vrouwen, en dat ze simpele kleding droeg, meestal gewoon een broek en een t-shirtje. We spraken op zaterdag af bij de supermarkt in het centrum, waar haar zwager ons zou komen ophalen met een auto. Hillary vond het ook een *'great idea'*.

De thermale baden waren heerlijk, één koud bad en één warm

bad, de stroompjes water kwamen regelrecht uit de bergen gelopen. Antonia's favoriete onderwerp was politiek: eindelijk. Ik vroeg haar alles wat ik me al een hele tijd af zat te vragen, te beginnen met waarom er zoveel zwervers rondliepen in Pereira, mensen die in de vuilnisbakken zochten naar eten en andere bruikbare dingen. En ook jonge kinderen met vuile kleren en vieze gezichtjes, die bedelden of snoepjes verkochten in de bussen. Ze vroeg mij of er in Nederland geen zwervers bestonden, en ik antwoordde van wel, maar dat dat vaak drugsverslaafden of alcoholisten waren, geen hele gezinnen zoals in Colombia. Ze vertelde dat de werkloosheid enorm was, zo'n 40 procent, dat de sociale zekerheid alleen bestond voor een bevoorrecht deel van de bevolking en dat de rest dus vaak geen keus had en in de goot belandde. Een andere reden, zo vertelde ze, was dat veel boeren en inheemse bevolking, die jarenlang op het platteland hadden geleefd, werden verjaagd door de oorlog en naar de steden vluchtten, waar ze op straat belandden omdat ze alles wisten over land bewerken maar niets over industrieel werk. 'Maar daar is de staat toch voor?' vroeg ik. 'Om mensen die geen werk hebben te verzekeren van onderwijs, medische hulp, onderdak en voedsel?' Met een bittere glimlach zei ze: 'Hier niet. Wat de regering hier doet, is zichzelf rijker maken en de bevolking interesseert ze geen barst.'

Ik vond dat nogal ongeloofwaardig klinken, daar zou dan toch iemand iets van moeten zeggen als dat zo was? Opnieuw dat lachje: 'Die mensen zijn er wel, maar zodra ze gehoor krijgen, worden ze vermoord of verdwijnen ze.'

Ik wist eigenlijk niet goed of ik dat nou moest geloven of niet, en besloot op een ander onderwerp over te gaan. Waarom doet de regering niets tegen de armoede? Waarom is de guerrilla zo groot? Waarom pakt het leger de guerrilla niet aan? Hoe zit het met sociale zekerheid hier? Waarom, waarom, waarom? Ze wist heel veel, waarvan ik een deel simpelweg niet begreep door gebrek aan kennis van de Colombiaanse politiek en cultuur.

We praatten ook een tijdje over privéscholen en openbare scholen, en ik hield een reclamepraatje over mijn eigen land: in Nederland heeft iedereen recht op onderwijs, privéscholen voor de rijken bestaan niet, iedereen heeft recht op sociale zekerheid, op een minimumsalaris, iedereen is gelijk. Men heeft het zo goed in Nederland dat er veel vluchtelingen uit derdewereldlanden naartoe komen om daar te gaan wonen. En ik gaf mezelf als voorbeeld: zonder de financiering van de staat had ik nooit kunnen gaan studeren aan de universiteit, want mijn ouders waren nou niet bepaald rijk. Verschillen tussen arm en rijk zijn er wel, want natuurlijk verdient een dokter meer dan een fabrieksarbeider. Maar iedereen is verzekerd van een inkomen...

Ze onderbrak me en vroeg met een smalend lachje: 'Dus Nederland is de wieg van de democratie?' Ik zei dat ik vond van wel, maar bedacht meteen daarna dat dat natuurlijk moeilijk te geloven was voor haar en dat het misschien niet zo leuk was om te horen dat wij het veel beter hadden. Ander onderwerp dus maar.

Ik vroeg haar wat haar mening was over de guerrilla, of zij ook vond dat die het land kapotmaakten en of het waar was dat zich daar vooral personen bij aansloten die geen bestaansmogelijkheden hadden. Ze dacht even na en zei toen: 'Is dat niet juist wat het bestaan van de guerrilla rechtvaardigt? Mensen die in een land als Colombia wonen, dat rijk is aan grondstoffen zoals goud en petroleum, geen manier hebben om te overleven, en die zien dat de rijke bovenlaag alle rijkdom naar zich toe trekt. Personen die alles hebben zien geen enkele reden om te vechten tegen de gevestigde orde. Maar zij die niets hebben en zien dat hetgeen hun toekomt voor hun neus wordt weggeroofd door de heersende klasse, voelen woede en machteloosheid en hebben niets te verliezen, begrijp je?' Ik begreep het.

We werden onderbroken door Hillary, die klaagde dat ze het koud had en naar huis wilde. Op de terugweg naar Pereira praatten we over van alles en nog wat, maar het thema bleef in mijn

achterhoofd rondzeven en liet me niet meer los. Een paar dagen daarna vroeg ze hoeveel ik rekende voor een uur Engelse les, omdat haar zoontje sinds hij mij had leren kennen had zitten dromen over Engelse les van een 'echte' lerares. Aangezien ik het een zeer aangenaam jochie vond, heel anders dan de kinderen op school, en ik wist dat zij niet veel geld hadden, besloot ik dat ik het gratis zou doen. Hij kwam elke zaterdag voor een paar uur les en we speelden gitaar, bakten af en toe een taart en praatten veel over van alles en nog wat.

Het contact met Antonia beperkte zich tot enkele korte gesprekjes in de pauze. Tot ze vroeg wat ik in de week van Semana Santa (de Heilige Week) zou gaan doen, of ik misschien zin had om met haar naar Bogotá te gaan, want ze wilde haar ouders gaan opzoeken. Dat leek me een goed plan, want ik had nog maar weinig van het land gezien en was benieuwd naar de hoofdstad. We zouden vrijdag vertrekken, maar die dag belde ze echter dat ze al in Bogotá was, en of ik nog wilde komen. Ik had niet veel zin om alleen in het vliegtuig te stappen en ze zei dat dat ook niet nodig was: je steekt de straat over, loopt naar het busstation en koopt een kaartje. 'Het is acht uur reizen, dus overmorgen om een uur of zes staan we je op te wachten op het busstation in Bogotá, tot dan.' Klik.